

AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

PREHODI

MODROST DREVES

JOHN KEATS: NESMRTNA LEPOTA

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

UMETNOST REŠEVANJA KONFLIKTOV

PREDAVANJE

- * POZITIVNA IN NEGATIVNA VLOGA KONFLIKTOV
- * KAKO IN KDAJ PRIHAJA DO KONFLIKTOV
- * PRISTOPI REŠEVANJA KONFLIKTOV
- * POMEMBNOST KOMUNIKACIJE
- * NEKAJ NASVETOV ZA REŠEVANJE KONFLIKTOV

TOREK, 20. 09. 2022, OB 19. URI, WOLFOVA 8, LJUBLJANA

SREDA, 28. 09. 2022, OB 20. URI, TYRŠEVA 7, MARIBOR

AKROPOLITANEC

B E S E D A
U R E D N I K A

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

SEPTEMBER 2022 | ŠT. 82

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

059 78 02 11

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Grafično oblikovanje: Nija Androjna

V TEJ ŠTEVILKI:

• PSIHOLOGIJA: PREHODI	5
• INTELIGENCA NARAVE: MODROST DREVES	9
• UMETNOST: JOHN KEATS: NESMRTNA LEPOTA	13
• STRIP: MULA NASRUDIN	16

Ko smo mladi, smo polni elana in ustvarjenosti – želimo nekaj zgraditi in nekaj postati. V sebi čutimo potenciala, ki samo čakajo, da jih udejanjimo še navzven. Začetne spremembe so kreativne, mi pa polni zanosu. Počasi dosežemo določen položaj v družbi in druge uspehe, ki postanejo zunanji odraz nas samih. Z njimi se identificiramo.

Tedaj, ko zadostimo pričakovanjem okolja, ki smo jih sčasoma prevzeli za svoja, tedaj, ko se nam zazdi, da smo v teh okvirjih našli in izrazili sebe, bi radi vse zamrznili. Začeli bi "živeti", v miru obirati zaslužene plodove.

V resnici je bolj ali manj uspešno minila le ena etapa našega obstoja. Če smo dobro izkoristil njen mladostniški veter, smo mirni in radostni. Vsaj nekaj časa. Ne zato, ker smo nekaj vidnega dosegli, temveč zato, ker smo posredno zrasli. Vendar sledi naslednja etapa in z njo priložnost za nadaljnje napredovanje. In če naših jader ne nastavimo novemu vetru, bomo obstali, zaspali na lovorikah, ki se počasi že sušijo ...

V kolikor se oklepamo pojemačnega starega vetra, bodo vsa naša nadaljnja prizadevanja navzven jalova, navznoter pa prazna – predvsem zato, ker ne bodo več vključevala osebnostnega napredovanja, ki je za našo psihično stabilnost ključno. Ta postanek s pogledom usmerjenim nazaj je eden od razlogov tesnobe in tako imenovane krize srednjih let.

Ne moreš ponoviti enakih poti, zasledovati istih vrednot. Pot gre namreč dalje. Še kaj drugega je možno zgraditi ... in s tem odkriti ter udejanjiti še en novi del lastne identitete. Veliko nosimo v sebi, zato se ne smemo oprijeti določene omejene predstave sebe, v sliki starih dosežkov, ki zmorejo odražati kvečjemu le manjši del tega, kar smo, nikakor pa ne vsega, kar lahko postanemo.

Zato je treba sprejeti nov veter in to z zagnanostjo, ki ni nič manjša od mladostniške.

Če ne najdemo motiva za nov vzpon, je to verjetno zato, ker se nismo srečali z vrednotami, ki bi presegle splošno sprejete – vsaj ne dovolj intenzivno in jih zato nismo prevzeli za svoje.

Niso namreč vse vrednote fizične. Prav tako za stabilno ter srečno življenje niso pogoj fizične danosti, ki z leti neizbežno usihajo. Največkrat žalujemo ravno zaradi izgube lepote, moči in zdravja. Mislim, da za to ni pravega razloga. Ni hudo, če smo nekaj izgubili, temveč je škoda, če tega, kar smo imeli, takrat nismo primerno izkoristili.

Stvari se spreminjajo, neizbežno. Na nas je le to, da vsak trenutek in dane okoliščine kar najbolje izkoristimo, za doseganje nečesa presegačega – trajnega.

Tu se nam zastavi vprašanje – kaj pomeni dobro izkoristiti dani trenutek? Vsak bi odgovoril v skladu z lastnimi vrednotami. Vendar mi iščemo to, kar je trajno in stabilno. Če zasledujemo na primer intenzivne občutke ugodja, se moramo zavedati, da bo v tem primeru nagrada minila skupaj s priložnostmi. Kajti ugodje, ki je minljivo, ne more biti cilj, ki ga iščemo. Zato naj ostaneta fizično in čustveno ugodje le spremljevalca na naši poti.

Lastno energijo moramo nameniti stvarjem, ki bodo pustile blagodejne in predvsem trajne posledice. Te bodo

daljnosežne, če energijo namenimo okolju, v katerem se bo naš impulz širil in potoval skozi prostor in čas ... Trajne pa bodo, v kolikor bomo prispevali k notranji rasti posameznikov – bodisi nas samih ali drugih.

Vsak tako porabljen trenutek bo prispeval h kumulativni izgradnji notranjega človeka, kajti ta intimni jaz, ki se ne enači z gladko ali nagubano kožo, ta venomer ostaja in napreduje. V njem iščimo svojo identiteto in našli bomo tudi rešitve za vse naše tegobe ...

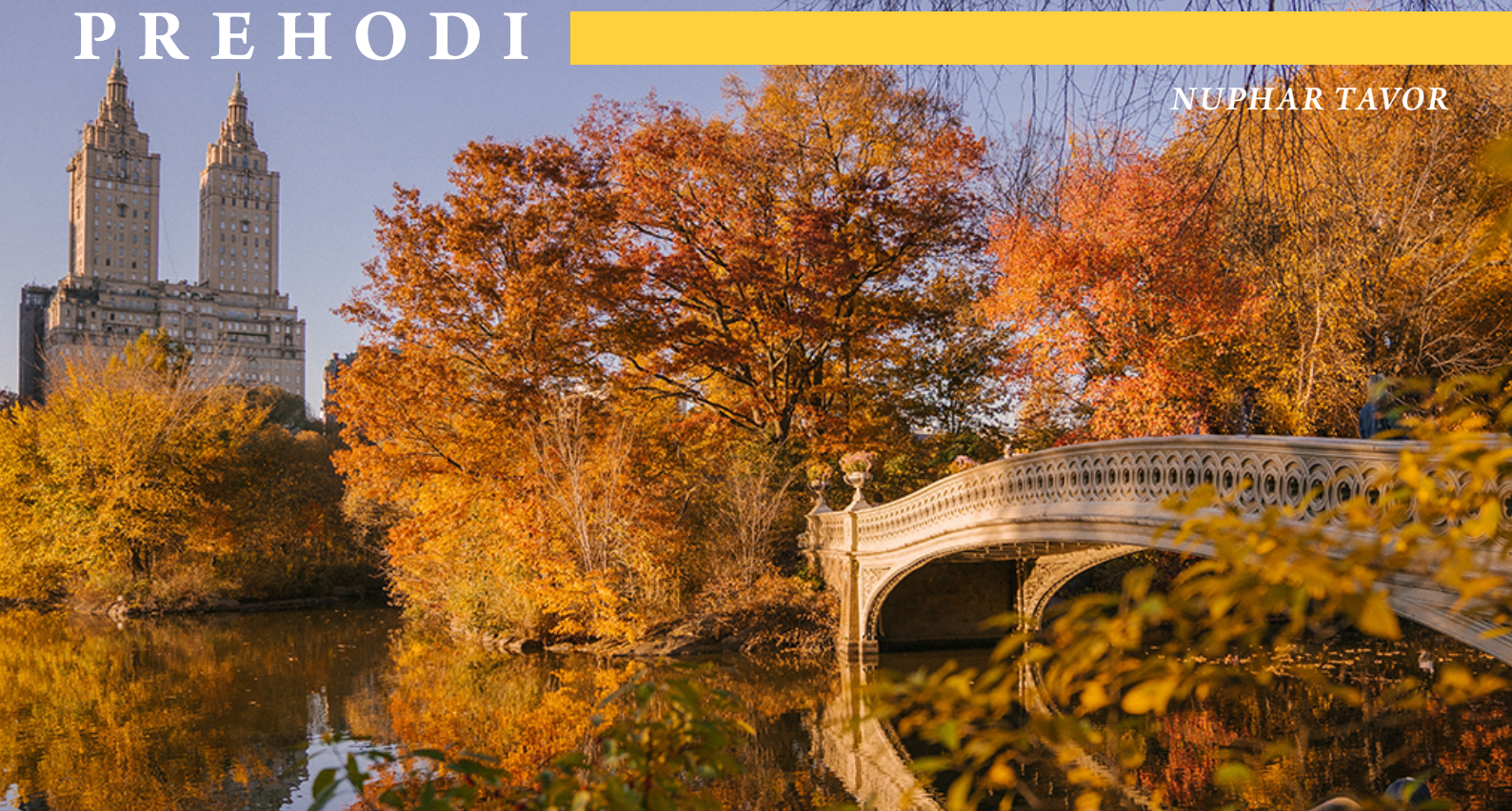
Pretenciozno? Najbolje, da preverimo!
Carpe diem!

Andrej Praček, urednik

PREHODI

NUPHAR TAVOR

Tako zelo smo zaposleni s poskušanjem izgradnje trajnega, stabilnega in udobnega življenjskega okolja. Naša redna služba, ljudje, ki jih srečamo, stvari, ki jih počnemo, ko nismo v službi.

Stabilnost je za nas zelo pomembna, verjetno je za vsako živo bitje. Potrebujemo zagotovilo, da bo jutri bolj ali manj vse videti tako, kot je bilo včeraj in danes. Presenetljivo je, da to do neke mere drži, tudi ko včeraj in danes nista tako dobra.

Toda ali v življenju obstaja stabilnost? Trajnost? Ali ni to iluzija, ki se je poskušamo oklepati? Jo vzdrževati? Včasih celo takrat, ko je treba za to plačati bolečo ceno?

Včasih mislimo, da smo jo dosegli. Uspelo nam je zgraditi življenjsko rutino. Dom, služba, družina, prijatelji. In ravno takrat, ko se zdi, da smo dosegli cilj, se stvari spremenijo. Nekaj se premakne, nekaj nas prosi, da se premaknemo, nekaj gre narobe. Zruši se. In vprašamo se – zakaj ravno zdaj?

Morda se to dogaja v danem trenutku ravno zato, ker smo se ustalili. Morda smo celo malo zastali, zadremali, življenje pa nam sporoča, da je čas, da se spet premaknemo, da se odpravimo na pot. Pot je pomembna stvar. Naše bolečine in pridobitve, lekcije, ki se jih naučimo – vse to je del velike pustolovščine, ki je življenje samo.

Bomo poslušali? Bomo poskušali odložiti neizogibno? Namerno preslišali? Bomo zatisnili ušesa in prezrli namige, ki jih dobimo od življenja? Ali pa bomo prisluhnili, bili pozorni na namige, na lekcije, ki nas vabijo, na veter, ki hoče spet zapihati na naše obraze in v lase?

POTREBUJEMO ZAGOTOVILO, DA BO JUTRI BOLJ ALI MANJ VSE VIDETI TAKO, KOT JE BILO VČERAJ IN DANES. PRESENETLJIVO JE, DA TO DO NEKE MERE DRŽI, TUDI KO VČERAJ IN DANES NISTA TAKO DOBRA.

Delam kot profesorica matematike na srednji šoli za ogrožene mladostnike. Na ministrstvu za šolstvo in med javnimi uslužbenci nasploh obstaja nekaj, čemur se reče stalna profesura. Običajno jo dobiš po treh letih delovne dobe. Po tem obdobju vas ne morejo odpustiti ali zmanjšati vaših ugodnosti (ali pa je to vsaj težje).

VČASIH MISLIMO, DA SMO DOSEGLI STABILNOST. USPELO NAM JE ZGRADITI ŽIVLJENJSKO RUTINO. DOM, SLUŽBA, DRUŽINA, PRIJATELJI. IN RAVNO TAKRAT, KO SE ZDI, DA SMO DOSEGLI CILJ, SE STVARI SPREMEMIJO.

Osebnost privlačita stabilnost in varnost. Čeprav ne zaslužim veliko, a vseeno – kot učiteljica to včasih vidim kot "zlato kletko" udobja. Če pogledaš okoli sebe, vidiš učitelje, ki delajo na istem delovnem mestu že dvajset, trideset let, če jim je delo všeč ali ne. Nekateri delajo avtomatsko, iz navade.

Ko sem prišla delat v šolo, sem čutila, da sem našla svoje mesto, da sem našla dom. Obdajalo me je prijetno osebje in učitelji, ki delajo s srcem in dušo. Konec koncev moraš biti tak učitelj, da lahko delaš v taki šoli, s takšnimi učenci.

Na enem izmed letošnjih izobraževanj smo spoznavali spreminjajoči se svet zaposlovanja, da bodo v prihodnosti številni poklici, ki obstajajo danes, popolnoma izginili in da bodo naši učenci in otroci opravljali poklice, ki si jih trenutno ne moremo niti predstavljati. A tudi če ne gremo daleč v prihodnost – med mladimi (predvsem, a ne le na visokotehnoloških področjih) že zdaj obstaja težnja po menjavi službe na vsakih nekaj let (to obdobje je čedalje krajše) in svobodnemu cikcakanju med različnimi delovnimi mesti, celo med različnimi poklici in strokami, preizkušanju stvari in eksperimentiranju. Vse to se zelo razlikuje od načina, ki ga je poznala generacija njihovih staršev.

Morda lahko rečemo, da je to noro, morda celo – vsaj v nekaterih primerih – da gre za pehanje za denarjem in izboljšanje materialnih razmer. Toda ta težnja vsekakor pomeni nagnjenost h gibanju, mobilnosti, širjenju obzorij, svobodi izbire in še ene izbire in še ene izbire, svobodi iskanja, in po letu ali več, do ugotovitve, da je čas, da gremo v življenju naprej.

Pa vendar, ko sem nekaj časa delala v novi službi, so se v meni začeli porajati vprašanja, dvomi, glasovi, ki jih nisem želela slišati – poskušala sem jih ignorirati. Imela sem vprašanja, kot je, ali delam pravo stvar? Sem na pravem mestu? Sem tam, kjer lahko največ prispevam? In največje vprašanje zame in verjetno za vse nas je bilo: ali so moja dejanja pomembna?

Mislila sem, da sem našla dom. Mislila sem, da sem našla svoje mesto in imela sem celo občutek, da delam prav. Zakaj so se torej spet pojavila ta vprašanja? Zakaj se je bilo nemogoče umiriti in uživati v miru in tišini?

Nekaj časa sem se lahko izogibala vsem tem vprašanjem, ampak ne za dolgo. Potrebovala sem pogum, da sem nanje lahko odgovorila. Pogum, da zapustim tisto, kar poznam – ne glede na to, kako dobro je; pogum, da dovolim, da mi spodnese tla pod nogami; pogum, da se podam v neznano; pogum, da pustim druge pomisleke ob strani. In tu mi je življenje priskočilo na pomoč – kot vedno, čeprav tega ne dojemamo vedno tako.

Proti jeseni je na moja vrata potrkala priložnost – selitev na sever Izraela, življenje blizu Galilejskega jezera. Sliši se neverjetno. A to je pomenilo tudi odhod iz službe, od doma, ločitev od večine prijateljev, od okolja, ki sem si ga v zadnjih letih zgradila in kjer sem se končno počutila kot doma.

Med premišljevanjem sem upoštevala nasvete prijateljev in naredila seznam prednosti in slabosti.

Seznam slabosti je bil zelo dolg. Po drugi strani pa je seznam prednosti vključeval le en argument – to so moje sanje. Pogledala sem seznam in takoj je bilo jasno, da ne gre za kvantiteto.

Ni pomembno, koliko stvari sem imela na seznamu slabosti, kajti koliko so te pomembne, ko skušam slediti sanjam? Pa vendar sem ugotovila, da iti za sanjami vključuje tudi strah – strah, da se sanje ne bodo razpletle dobro in da bom ostala brez vsega. Potem sem spoznala, da je tudi to v redu, saj se tudi takrat lahko še naprej spreminjam, spreminjam sebe, izpopolnujem svoja dejanja in pridem do jasnejših sanj. Ponudba je prišla do mene malo pred jesenjo. In to z dobrim razlogom, povezanim z naravo. Narava nas veliko nauči, če smo pripravljeni prisluhniti, opazovati. Čeprav smo vajeni linearnega življenja – z bolj ali manj konstantnim tempom; bolj ali manj ciljno usmerjenega – nas narava uči, da obstajajo cikli. Da se stvari, tudi mi, ne razvijajo linearno, ampak ciklično. Leto je na primer razdeljeno na štiri letne čase, vsak letni čas pa ima svojo energijo in edinstven značaj.

Tako nas jesen uči spustiti pretekli cikel, odvreči nepotrebne plasti. Tako kot v naravi tudi drevesa odvržejo liste. A tega ne počnejo zato, da bi ostala gola, ampak da bi se spomladi ponovno rodila, z novimi listi, novimi cvetovi, novimi začetki, novemu ciklu naproti. V tem smislu torej – kako se lahko prenovimo, učimo in razvijamo, če ne opustimo preteklosti? Kako se lahko spremenimo in postanemo drugačna oseba, kot smo bili včeraj?

Lahko in prijetno se je oklepati tega, kar poznamo, vendar nas to tudi omejuje.

JESEN NAS UČI SPUSTITI PRETEKLI CIKEL, ODVREČI NEPOTREBNE PLASTI. TAKO KOT V NARAVI TUDI DREVESEA ODVRŽEJO LISTE. A TEGA NE POČNEJO ZATO, DA BI OSTALA GOLA, AMPAK DA BI SE SPOMLADI PONOVRNO RODILA, Z NOVIMI LISTI, NOVIMI CVETОВI, NOVIMI ZAČETKI, NOVEMU CIKLU NAPROTI.

To seveda ne pomeni, da moramo skakati od ene stvari do druge. Moramo pa se naučiti, da se ne bojimo sprememb, predvsem pa, da se ne bojimo spraševati, raziskovati. Šele ko sem si dovolila resno razmisliti o ponudbi za selitev, sem se "spomnila" na vprašanja in dvome, ki sem jih že imela o svojem delu, a sem jih potisnila na stran. Tako zelo sem si želela obdržati občutek, da sem našla dom.

Včasih, ko si upamo prisluhniti vprašanjem in dvomom, ki se porodijo v nas, opazimo, da so tam že nekaj časa in da so nas želeli le opozoriti in pritegniti našo pozornost, a jim sploh nismo pustili priti na površje. Pa vendar so bili tam in čakali, da jim prisluhnemo, da zberemo pogum in se zremo v resničnost, kakršna pač je, in ne v fantazijo, ki smo jo poskušali ustvariti.

Med delom z ogroženo mladino sem začutila smisel, nekaj, kar sem tako zelo potrebovala. Odločila sem se, da se zavežem fantom in dekletom, ki so verjetno imeli zadnjo priložnost za strukturo, preden bi bili izločeni iz sistema. To so najstniki, katerih veliki dosežek je predvsem to, da hodijo v šolo in niso na ulici.

Pa vendar jih skušamo pripeljati do akademskih dosežkov, ki ustrezajo njihovi starosti, in do zelenega maturitetnega spričevala, za katerega verjamemo, da jim bo omogočilo boljše izhodišče za zaposlitev in pospešilo njihovo integracijo v družbo kot odrasle osebe.

Običajno govorimo o tem, da jim damo potrditev, jih objamemo, ko zjutraj prispejo. Nekateri od njih prihajajo iz domov, v katerih objemanje ni prvi jezik. Toda ko enkrat vstopijo v učilnico, jih skušamo postaviti v učni okvir, v vzorec, a ne razumejo vedno, kako je to povezano z njimi. Po svojih najboljših močeh se trudimo, da bi dijaki prejeli znanje, vendar ti ne razumejo njegove povezave z njihovimi vsakodnevnimi izzivi, zato jih to spoznavanje ne zanima in mu vsak na svoj način nasprotujejo.

Ne mislim, da je delo nepotrebno. Mislim, da so oni naša prihodnost in pomembno je, da imajo široko znanje, poznajo zgodovino in državljanstvo, odprejo knjigo, imajo nekaj osnovnega znanja matematike in še več – a ne zaradi dosežkov in tekmovalnosti. Ne zato, da bi se "uskladili" s formalno opredelitvijo, ki je daleč stran od njihovih sposobnosti, težav in

VČASIH, KO SI UPAMO PRISLUHNITI VPRAŠANJEM IN DVOMOM, KI SE PORODIJO V NAS, OPAZIMO, DA SO TAM ŽE NEKAJ ČASA IN DA SO NAS ŽELELI LE OPOZORITI IN PRITEGNITI NAŠO POZORNOST, A JIM SPLOH NISMO PUSTILI PRITI NA POVRŠJE.

srca – ampak da bi jim dali resnična orodja, ki vključujejo sposobnost zaznavanja in mišljenja ter sposobnost opazovanja našega sveta in razumevanja procesov, ki se v njem odvijajo. Po zaslugi vsega tega bodo postopoma lahko našli tudi svoje mesto v njem.

Veliko poudarka je na pridobivanju maturitetnega spričevala, zahtevnih dosežkov, poskušanja "normaliziranja" in postavljanja dijakov v takšne in drugačne okvirje. Nisem prepričana, da je to najboljši način. In dokler je tako – se njihov dan ne zdi kot objem, ampak kot bitka. In to ni razlog, zakaj sem tam.

Zgodilo se je, da je bila ista priložnost za selitev proti severu priložnost za ponovno odpiranje vseh vprašanj in opomnik, da ne jemljem vsega za samoumevno. Spodbudilo me je k razmišljanju o tem, kaj bi zares rada počela na severu in kako bi izboljšala svoje delo kot učiteljica. Danes obstaja kar nekaj alternativnih šol, ki se osredotočajo na naraven, vedoželjen učni proces in ki ne poveljujejo tega ali drugega potrdila. Morda bom tam čutila, da stojim poleg učencev in ne pred njimi (ali proti njim).

Mesto bom naredila za svoje in izpopolnila svoj prispevek. Naslov tega članka je Prehodi, a se prehodi zgodijo najprej v meni, znotraj nas: prehod od samodejnosti k postavljanju vprašanj; od izbire (pogosto nezavedne) na slepo ali zatiskanje oči, do pogumnega opazovanja; od izbire udobja, do življenja v razvoju, življenja, ki je stalna avantura. In v mojem primeru tudi iz središča države proti severu.

Te prehode je mogoče izvesti povsod, tudi brez menjave delovnega mesta ali selitve in ne le na poklicni, temveč na vseh ravneh življenja.

Ker tako je življenje. Življenje se ne ustavi. V življenju ni stagnacije. Življenje je v nenehnem gibanju.

In tudi mi smo lahko.

Nuphar Tavor (november 1973 – avgust 2021)

MODROST DREVES

"Drevesa so svetišča. Kdor se zna z njimi pogovarjati in jim prisluhniti, bo spoznal resnico. Ne oznanjajo naukov in zapovedi, ne ozirajoč se na posameznika, oznanjajo starodavni zakon življenja."

– Herman Hesse

Obstaja rahla negotovost glede tega, kdaj so se razvili naši najzgodnejši človeški predniki, znano pa je, da je do takrat na planetu že uspevalo nešteto različnih rastlin in dreves. Sama zgradba drevesa z deblom, razdeljenim na veje, vejice in liste, je fizična manifestacija filozofske zasnove, ki označuje odnos med vesoljem in Enim; mnogoterostjo, ki izvira iz Enosti. Skrite korenine drevesa še dodatno razširjajo metaforo enosti, ki izvira iz skritega izvora ali vira. Tudi tisti med nami, ki nimamo takega doje-manja, si ne moremo pomagati, da ne bi izkusili občutka občudovanja, morda celo intuitivnega strahospoštovanja, v prisotnosti gozda teh veličastnih velikanov, oblečenih v svojo tiho, neomajno, vzdržljivo lepoto. Drevesa, starejša od samega človeka, so sestavni del mitov in folklore v skoraj vseh kulturah kot simboli tolažbe, moči, obilja in nesmrtnosti.

Ali lahko prisotnost teh simbolov v toliko kulturah in tradicijah kaže na povezanost med ljudmi in drevesnimi bitji, ki presega čas in geografijo? Ali obstaja sinergistično in kolaborativno razmerje v dejstvu da medtem, ko drevesa porabljajo ogljikov dioksid in sproščajo kisik, mi počnemo ravno nasprotno? Ker živimo v mestih iz betona, jekla in stekla, morda izgubljammo hvaležnost za ogromen prispevek, ki ga drevesa še naprej dajejo našim življenjem, v smislu zatočišča, hrane, zdravil, goriva, hkrati pa uravnovešajo sam ekosistem planeta, ki mu pravimo dom. Filozofi in pesniki so dobro zabeležili prednosti preživljanja časa med drevesi, veliko preden

MANJULA NANAVATI

se je Shinrin-Yoku ali gozdno kopanje v osemdesetih letih prejšnjega stoletja razvilo kot terapija za krepitev imunskega sistema. Walt Whitman je drevesa videl kot "presenetljiv vir moralne modrosti". Herman Hesse jih je označil za "najprodornejše pridigarje".

"V vsakem prehodu z naravo človek prejme veliko več, kot išče."

– John Muir

Posamezno drevo je običajno dom veselja življenja, od korenin do konic vej, toda sami lahko dajejo vtis ločenih, tihih stražarjev. Znanstveniki šele začenjajo odkrivati, da lahko drevesa vidijo, se učijo, komunicirajo in izkazujejo družabno vedenje ter oblikujejo zaveznitva, da negujejo in ščitijo poškodovane ali umirajoče sosede. Če je zavest opredeljena kot lastnost čutenja, sposobnost zaznavanja okolja in odzivanja nanj, potem te veličastne entitete zagotovo izpolnjujejo pogoje. Če je stopnja zavesti odvisna od zmožnosti predelovanja, razlikovanja, vključevanja in sporočanja informacij, potem je očitno, da zavest ni izključno človeška. In če verjamemo, da lahko starost in izkušnje privedejo k modrosti, potem imajo morda drevesa z življenji, ki trajajo na stotine in celo tisoče let, veliko za povedati o življenju, če bi se jih ljudje le naučili poslušati.

OBČUTEK ZA ČAS

Kako lahko drevesa na zemljepisnih širinah, v katerih odvržejo listje in prespijo v zimskem spanju, razlikujejo med nesezonskim toplim obdobjem in dokončnim prihodom pomladi? Znanstveniki, ki se ukvarjajo s sadnim drevjem, so pridobili dokaze, da drevesa počakajo na določeno količino zaporednih toplih dni, preden se začne proces "prebujanja". Bukve, na primer, začnejo poganjati nove liste šele, ko je dnevne svetlobe vsaj trinajst ur na dan. Ti osupljivi podatki kažejo, da lahko drevesa "vidijo" oz. zaznajo prisotnost svetlobe ter uporabljajo nekakšen spomin za primerjavo dolžin dneva in štetje toplih dni!

IZMENJAVA INFORMACIJ

Drevesa med seboj prek vonja jasno "govorijo" in opozarjajo na nevarnost. Znanstveniki v afriški savani so ugotovili, da so akacije, s katerimi so se hranile žirafe, začele črpati v liste toksine, ki delujejo kot grenko in učinkovito odvračilno sredstvo, medtem pa so sproščale še hormon etilen, da bi opozorile sosednja drevesa. Vnaprej opozorjena drevesa so začela črpati toksine v svoje liste, nato pa so tudi sama začela opozarjati druga drevesa. Obstajajo drevesa, ki lahko prepoznajo slino različnih žuželk, ki jih napadajo, in se proti njim borijo tako, da proizvajajo spojine, ki "pokličejo" določene plenilce, da požrejo škodljivce.

Komunikacija lahko poteka tudi pod zemljo. Drevesne korenine lahko presegajo obseg njegove krošnje, se prepletajo in križajo s koreninami svojih sosedov. Leta 1990 je Suzanne Simard odkrila, da se na koreninske vršičke pritrjajo glive in sproščajo tanke filamente oz. hife, ki prodirajo skozi zemljo in se prepletajo skozi kilometre koreninskih sistemov gozda ter ustvarjajo mrežo, ki lahko prenaša signale od enega drevesa do drugega, sodeluje v izmenjavi informacij o žuželkah, suši ali drugih nevarnostih. Skozi stoletja lahko ena sama gliva omreži cel gozd, zaradi česar je revija Nature ta pojav poimenovala "Wood Wide Web".

ISKANJE SVETLOBE

Drevesa se v neoptimalnih pogojih prilagodijo, da čim bolje izkoristijo razpoložljivo svetlobo. Če imajo veliko prostora, se drevesa bočno razvejajo in razvijejo široko krošnjo. Ko pa je ista vrsta blizu svojih sosedov, raste naravnost navzgor, razvije daljše in tanjše deblo, da bi dosegla več svetlobe v višjih predelih. Nekatere vrste se prilagodijo tako, da se upogibajo in zvijajo, ko dosežejo svetlobo.

Klorofil v listih drevesu omogoča fotosintezo s pomočjo razpoložljive svetlobe – zajemanje sončne svetlobe v prisotnosti ogljikovega dioksida in vode za proizvodnjo potrebnih sladkorjev, medtem ko sprošča kisik nazaj v zrak. Ko začne sončne svetlobe in vode primanjkovati, listavci pozimi varčujejo z energijo tako, da razgradijo klorofil in oslabijo oprijem listnega peclja na vejo. Ko zeleni klorofil zbledi, postanejo vidni drugi osupljivi pigmenti: bleščeče rumeni ksantofili, ognjeno oranžni karotenoidi ter krasni rdeči in vijolični antocianini, ki so pod zelenim plaščem klorofila sicer nevidni.

Za filozofa je tukaj nekaj čudovitih lekcij dreves. Prvič, pod tančicami se skrivajo skrivnosti, ki čakajo, da jih odkrijemo. Moramo si upati zapustiti svojo cono udobja, da odkrijemo nekaj novega in lepega, kar čaka, da zacveti ... če le opustimo znano, da odkrijemo, kdo v resnici smo. Ali se lahko, tako

kot se drevesa, tudi mi obrnemo stran od teme in usmerimo k svetlobi? In nenazadnje, modrost, da na izgubo ni treba gledati z obžalovanjem, temveč kot na portal, da se prerodimo in prenovimo.

"Jesen človeku od vseh letnih največ ponudi, od njega pa zahteva najmanj."

– Hal Borland

JAZ SEM, ZATO KER SMO MI

Vsako drevo v gozdu raste na edinstveni lokaciji, saj se rastni pogoji, kot so prst, voda in hranila, lahko zelo razlikujejo že na majhnih razdaljah. To bi moralo povzročiti razlike v moči in zdravju, kar lahko izmerimo s stopnjo fotosinteze vsakega drevesa. Vendar pa so študentje na Inštitutu za okoljske raziskave v Aachnu odkrili, da si v nemotenem bukovem gozdu drevesa delijo hranila prek mreže gliv, ki je prepletena v njihovih koreninah, tako da je bila stopnja fotosinteze enaka za vsa drevesa. To pomeni, da so "močnejša" drevesa v bogatih rastnih razmerah bolj prikrajšanim sosedom dajala sladkor in vodo ter jim zagotavljala preživetje. Toda zakaj bi to storila? Zdi se, da je to v nasprotju z Darwinovim načelom preživetja najmočnejših.

Pravzaprav se zdi, da njihova veliko daljša življenjska doba omogoča drevesom, da doživljajo čas na drugačen način kot razmeroma kratkovidno oko človeka. Zdi se, da tukaj deluje načelo, da z izgubo šibkejših članov skupnosti izgubijo vsi. Skozi vrzeli v drevesnem pokrovu lahko vroče sonce izsuši vlažna tla, vrtnčasti vetrovi lahko zmotijo tvorbo s hranili bogatega humusa, turbulentne nevihte pa lahko vdrejo in povzročijo uničenje. V orkanskih vetrovih, ki lahko nevarno upognejo debela preko njihove upogibne zmožnosti, je vsako drevo sestavni del zaščite svojih sosedov. Majhne razlike v edinstvenih značilnostih debel in vej omogočajo, da se drevesa zibljejo z nekoliko različnimi hitrostmi, nežno udarjajo ob krošnje sosedov, kar zmanjšuje skupno nihanje in kot upogiba. Toda to je mogoče le, če so drevesa postavljena zelo tesno skupaj. Tako so prikrajšani ali oboleli člani skupnosti, ne glede na vrsto, zaščiteni in oskrbljeni z bistvenimi hranili od bolj preskrbljenih sosedov, kar prispeva k moči celotnega gozda.

Koliko bi človeštvo pridobilo, če bi lahko resnično dojelo modrost tega: da bi lahko videli dlje od ločenosti, da bi dojeli, da smo vsi del ene mreže življenja in da, ko tekmujemo, na koncu vsi izgubimo, ker v ENEM življenju, čigar del smo vsi, rana enega poškoduje celoto.

To enotnost nam je težko razumeti, vendar so klonski gozdovi simbolični primeri. Pando, znan tudi kot Trepetajoči velikan, je sestavljen iz 47.000 genetsko identičnih dreves, ki se razprostirajo na 106 hektarjih v Utahu. Trepetlike se namesto s semeni razmnožujejo tako, da poženejo poganjke iz korenin. Ti se dvignejo skozi tla in zrastejo v popolnoma zrela drevesa. Kar je morda videti kot gozd posameznih dreves, je v resnici en ogromen organizem, povezan s kompleksnim podzemnim

koreninskim sistemom. Čeprav vsako posamezno drevo živi približno 130 let, je starost Panda ocenjena na 80.000 let!

Tako kot moramo pogledati pod površje, da bi razumeli, kako so te trepetlike povezane med seboj, tako moramo pogledati tudi onkraj vidnega, če želimo razumeti, kako smo vsi ljudje povezani. Mnoga starodavna izročila poudarjajo, da vsi prihajamo iz istega vira, da smo vsi del univerzalne zavesti. Toda dokler ne bo znanost uspela dohiteti zaostanka in morda razviti orodij za razlago pojavov, ki se nam zdijo nerazložljive skrivnosti, se lahko zgledujemo po najmodrejših, starodavnih modrecih in filozofih, ki nas pozivajo, naj pogledamo globoko v naravo, saj lahko v razumevanju njenih zakonov dojamemo življenje.

"Narava je vir vsega pravega znanja."

– Leonardo da Vinci

Drevesa nam, kot izjemni primerki, kažejo, kako imeti pogum, da vztrajamo tudi v najtežjih okoliščinah. Učijo nas, kako ostati prizemljeni, tudi ko se dvigamo navzgor proti svetlobi. Dokazujejo, da prožnost ni funkcija tega, koliko se deblo lahko upogne, temveč tega, kako ostati zakoreninjen, da se lahko, tudi ko se upognemo, brez naporea vrnemo v svoje središče. Preprosto in pristno nam pokažejo, kako biti radodaren in kako se uskladiti z ritmom in cikli življenja. Ti najmodrejši učitelji nam ne govorijo z glasovi, temveč z elegantnimi metaforami in ne le o tem, kako živeti, ampak tudi, kako umreti in si nenehno prizadevati biti najboljša različica sebe. Če pa obstaja ena glavna zapoved, ki jo človeštvo lahko prevzame od teh veličastnih bitij, je to: spoštovati in varovati vse življenje, ker smo v bistvu vsi medsebojno povezani, soodvisni in sestavni del ene povezane mreže življenja. 🌿

JOHN KEATS: NESMRтна LEPOTA

MARIA VIRGINIA REINA

"Resnična lepota je večna radost. Njena ljubkost se povečuje; nikoli ne bo izginila v praznino."

Tako se začne epska pesem *Endymion*, avtorja Johna Keatsa. In v teh začetnih vrsticah, tako kot v svojem izjemnem opusu, nam predstavi eno od osrednjih tem svoje poezije, če ne celotne umetnosti: da je arhetip Lepote nesmrten.

Keats je smrt poznal intimno. Do štirinajstega leta je izgubil očeta, mlajšega brata in mamo. Kot najstarejši moški v družini je opustil izobraževanje in postal vajenec kirurga. Pri osemnajstih se je vpisal v bolnišnico Guy's Hospital v Londonu, da bi se izučil za kirurga in lekarnarja, kjer je bila smrtnost še naprej neizogibna in stalna resnica.

Kmalu je opustil zdravniško kariero in se posvetil poeziji. V naslednjih petih letih svojega življenja je napisal nekaj najbolj veličastnih in neminljivih pesmi angleškega jezika, poleg tega pa je utrpel še eno smrt – brata Toma zaradi tuberkuloze. Morda je skozi poezijo iskal drugačno Resnico; v *Endymion* je raziskoval nesmrtnost duše.

Keats je vedel, da je njegova smrt neizbežna. 3. februarja 1820, potem ko je utrpel vročinski napad kašlja, je Keats pridržal svečo nad eno samo kapljico krvi na rjuhi in mirno rekel:

"To je kri iz mojih ust. [...] Poznam barvo te krvi – je arterijska kri; ne more me zavesti – ta kaplja krvi je moja smrtna obsodba – umreti moram."

Keats je umrl brez prebite pare, star le petindvajset let, v večnem mestu Rimu, za katerega podnebje so njegovi zvesti prijatelji upali, da bo ublažilo tuberkulozo.

Toda v svojem kratkem življenju je Keats izkusil ljubezen in lepoto tako blizu kot bolezen in smrt, in morda ga je prav to razumevanje dualnosti spodbudilo, da je pisal, kot je.

V pesmi *Oda slavcu*, morda njegovi najbolj znani, leži pod drevesom in posluša ptičje petje v skoraj sanjskem stanju. V pesmi *Balzamiran* v temi se spominja ekstaze in užitkov življenja in v svojem vzkliku "*Nisi rojen za smrt, nesmrtna ptica!*" spozna, da je čudovita pesem obstajala dolgo pred njim in ga bo zagotovo tudi preživela.

Keats je nesmrtno lepoto zaznal v naravi in povsod, nenazadnje tudi v umetnosti. V *Odi o grški žari* razmišlja o likih, upodobljenih na starodavnem artefaktu – prizorih iz življenja na posodi, namenjeni shranjevanju pepela mrtvih; posodi, ki je svojega izdelovalca preživela tisočletja.

Osebe z žare so za vedno ujete v enem samem trenutku: drevesa, katerih listje ne bo uvenelo; ljubimci večno ujete v pričakovanju poljuba, njihove ustnice pa se nikoli ne srečajo; njihova lepota nikoli ne zbledi.

Keats je verjel, da so pesniki, tako kot je žara, tudi sami posode lepote – "kameleonska" bitja "brez identitete [...], ki napolnjujejo neko drugo telo, sonce, luno, morje," in ima tudi lastnost negativne sposobnosti: "*Takrat, ko je človek sposoben biti v negotovosti, misterijih, dvomih, brez kakršnega koli nestrpnega poseganja po dejstvih in razumu*".

Za Keatsa je iskanje resnice skozi poezijo pomenilo sprejemanje neznanega in uživanje v njegovi neskončnosti. Kot zaključuje v *Odi o grški žari*:

"Lepota je resnica in resnica lepota.
To je vse, kar na Zemlji vemo,
in vse, kar moramo vedeti."

ODA SLAVCU

Srce boli me, hrom sem in zaspan —
 kot da bi zvarek trobelike pil,
 kot pravkar srknil bi napoj močan
 in v reko Leto se pogreznil živ:
 pa ne, ker bi zavidal ti radost,
 temveč ker s tabo sem še sam bogat,
 ker ti, Driada lahkokrila, ždiš
 umaknjen v zvonki gozd
 zelenih bukev, v tihi senčni hlad —
 in o poletju glasno gostoliš.

O, rujna kapljica, ki vrsto let
 globoko v zemlji srkala si hlad,
 ki si opojna kot na polju cvet,
 kot ples, kot spev Provanse, kot pomlad!
 O, čaša, ki te gorko Jug žlahtni,
 ki v tebi Hipokrena brbota,
 da se mehurčki zbirajo v bel krog,
 da ustne so kot kri —
 izpil bi te in, slep za luč sveta,
 se s tabo, Slavec, zgubil v temni log:

izginil bi, pozabil bi ta svet,
 ki ti nikoli nisi ga spoznal —
 svet trudnosti, razdraženih besed,
 kjer človek je človeku tuj postal;
 kjer kap udarja v zadnjih nekaj las,
 kjer bled mladenič s smrtjo se bori,
 kjer misliti — pomeni biti strt,
 kjer le prav kratek čas
 Lepoti dane iskre so oči,
 kjer ni ljubezni, ki premaga smrt.

Le proč, le proč! Glej, k tebi se bom vzpel!
 Pa ne s kočijo, ki jo vozi Bakh,
 na krilih Poezije bom prispel,
 čeprav top um teži mi lêt lahak.
 Pri tebi sem! Noč nežno šepeta,
 Kralj Mesec je zasedel prestol svoj
 in zvezde rajajo vilinski ples;
 a v listju je temà,
 le ko zaveje vetr, lunin soj
 oblije mah skozi temačen les.

V temi pod sabo cvetja ne poznam,
 ne vidim, kaj pod krošnjami dehti,
 a vendarle zaznavam sto omam,
 ki jih poletni čas stvarjem deli:
 dišeče trave in lesnikin med,
 omamni gozdni šipek, beli glog,
 vijolice, ki zvenejo takoj,
 in prvi majski cvet—
 vzcveteli mošus — in v njem rosni sok,
 nad njim pa muhe godejo v pokoj.

V temò poslušam. Večkrat sem že stal
 prevzet pred koso Smrti in v svoj stih
 izlive hval in prošenj ji natkal,
 naj mi utrne moj slabotni dihan;
 ta hip se zdi, da bo vsak čas zamrl,
 da sred noči brez muk bom skoprnel,
 saj ti si v perje dihnil ves svoj žar,
 vso dušo mi odprl!
 A ne — ti bi zaman za mene pel —
 tvoj spev ne bo mi rekvijem nikdar.

Pred tabo, Slavec, Smrt izgublja moč!
 Nihče te ni utišal še do zdaj;
 tvoj mili spev poslušam pozno v noč,
 kot car in klovn sta čula ga nekdanj:
 prav isti spev nemara upov vlil
 je v Rutino srce, ki ji spomin
 na dom v tujini je rosil oko;
 prav isti je motiv
 razpiral oknice, da iz dolin
 pozabe val naplavljal je srebro.

Pozaba! Sliši se kot glas zvona,
 ki vrača me od tebe v moj vsakdan!
 Adieu, saj nas čar sanjskega sveta
 v prevaro vodi, kot se zdi, zaman.
 Adieu! Adieu! Že se gubi tvoj glas
 čez travnike, kjer vre studenček skrit,
 in v hribe; tih odmev lovi se z njim
 v doline preko jas:
 mar sanjal sem, je bil vse to privid?
 Zastal je glas; sem buden ali spim?

MAJ 1819

*V slovenščino prevedel Andrej Arko;
 izšlo v založbi Mladinska knjiga, 1987*

TEČAJ PRAKTIČNE FILOZOFIJE

BHAGAVAD-GITA
ARISTOTEL
KONFUCIJ
PLATON
BUDA
...

VELIKA UČENJA VZHODA IN ZAHODA

MARIBOR

SREDA, 12.10., OB 20. URI
TYRŠEVA ULICA 7

LJUBLJANA

SREDA, 9.11., OB 18. URI
WOLFOVA ULICA 8

AKROPOLA.ORG

**VSAK NOV ZAČETEK SE RODI
IZ KONCA NEKEGA DRUGEGA ZAČETKA.**

SENEKA